Sosiaali- ja terveysministeriö

Kunta- ja hyvinvointijaosto

VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026—2029

T*eema: Sote-palveluiden tilannekuvan seurannan ja rahoitusperiaatteen toteutumisen seurannan työkalut ja niiden käyttäminen hyvinvointialueiden ohjauksessa*

Petra Kokko, neuvotteleva virkamies
Jussi Lind, erityisasiantuntija
27.5.2025

Hyvinvointialueiden tilanne

- Talouden haasteista huolimatta hyvinvointialueet järjestävät sosiaali- ja terveydenhuollon väestön kannalta yhdenvertaisemmin ja lainmukaisemmin kuin aiemmin kuntien vastatessa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä.
- Henkilöstön saatavuus on alkanut parantua kesän 2024 jälkeen.
- Hyvinvointialueet ovat onnistuneet tuomaan perinteisen palvelutuotannon rinnalle ja osin sitä korvaamaan digitaalisia palveluita.
- Samanaikaisesti on kuitenkin sosiaali- ja terveyspalveluja, joiden järjestäminen ei toteudu lainmukaisesti kuten esimerkiksi mielenterveysongelmia kokevien ja päihteitä käyttävien lasten ja nuorten sosiaali- ja terveyspalvelut sekä kaiken ikäisten erikoissairaanhoidon kiireetön hoito suhteessa lainsäädännön määräaikoihin.
- Alueiden taloudellinen eriytyminen on tällä hetkellä kiistatonta ja muutosohjelmien toimeenpanossa on merkittäviä alueittaisia eroja.

Yhteenveto hyvinvointialueiden tilanteesta

	Sairastavuusindeksi, ikävakioimaton	PTH kiireetön käynti 14 vrk:n kuluessa hta ..	ESH yli 6 kk odottaneiden osuus k..	Lastensuojelun valmistuneet pta 3 kk:..	Kotona asuvat 75 v vastaavan ikäisistä (%)	Soten nettokäyttökustannukse..	Laskennallinen rahoitus €/as	Kertynyt yli-/alijäämä, € / as
	2023	huhtikuu/2025 päivittyy kuukausittain	maaliskuu/2025 päivittyy kuukausittain	syyskuu/2024 päivittyy 2 krt vuodessa	2024	2023	2023	2024
Etelä-Karjala	▲116	▼94	▲7.2	▲97	▼94	4,544	4,367	▼-581
Etelä-Pohjanmaa	▼112	▼78	▲4.6	▲87	▲92	4,771	4,604	▼-560
Etelä-Savo	▲121	▲94	▲2.0	▼85	▲93	5,516	4,973	▼-592
Helsinki	▼84	▼90	▲2.7	▼95	▼93	3,748	3,689	▲85
HUS			▲16.1		▼94			
Itä-Uusimaa	▼90	▼85		▼99	▲94	4,005	4,020	▼-835
Kainuu	▼121	▼96	▼15.5	▼85	▲93	5,352	5,189	▼-434
Kanta-Häme	▲107	▼90	0	▲83	▼93	4,475	4,298	▼-644
Keski-Pohjanmaa	▲104	▼79	▼2.4	▲77	▲93	4,634	4,726	▼-551
Keski-Suomi	▲104	▼78	▼13.5	▲69	93	4,546	4,168	▼-931
Keski-Uusimaa	▲91	▲91		▼75	▲94	3,966	3,660	▼-643
Kymenlaakso	▲121	▲88	▲3.2	▼98	▲93	5,150	4,720	▼-594
Lappi	▼115	▼87	▲4.5	▼88	▲92	5,338	5,292	▼-1,0-7
Länsi-Uusimaa	▼79	▼82		▼77	▼94	3,512	3,504	▼-251
Pirkanmaa	▲99	▼85	▼5.4	▼72	▲93	4,183	4,083	▼-354
Pohjanmaa	▲87	▼98	▲7.4	▼51	▲92	4,418	4,237	▼-366
Pohjois-Karjala	▼119	▼76	▲23.1	▼84	▲92	4,695	5,037	▼-432
Pohjois-Pohjanmaa	▲107	▼91	▼21.0	81	▲93	4,216	4,234	▼-320
Pohjois-Savo	▼123	▼84	▼21.3	▲82	▲94	4,835	4,744	▼-516
Päijät-Häme	▲110	▲94	▼12.9	▼55	▲94	4,339	4,448	▼-433
Satakunta	▲104	▼91	▼5.6	▼82	▲93	4,665	4,417	▼-457
Vantaa-Kerava	▼82	▼83		▲84	▼94	3,787	3,592	▼-555
Varsinais-Suomi	▲102	▼76	▼17.0	▼76	93	4,262	4,281	▼-537
Koko maa	▼100			▼80	▲93	4,283		▼-434
Manner-Suomi		▼85	▼13.0		▲93	4,294	4,199	▼-436

▲Kasvua edelliseen, ▼ Laskua edelliseen Suurin Muut suurimmat Pienin Muut pienimmät

Palvelujen tarve vs. kertynyt alijäämä

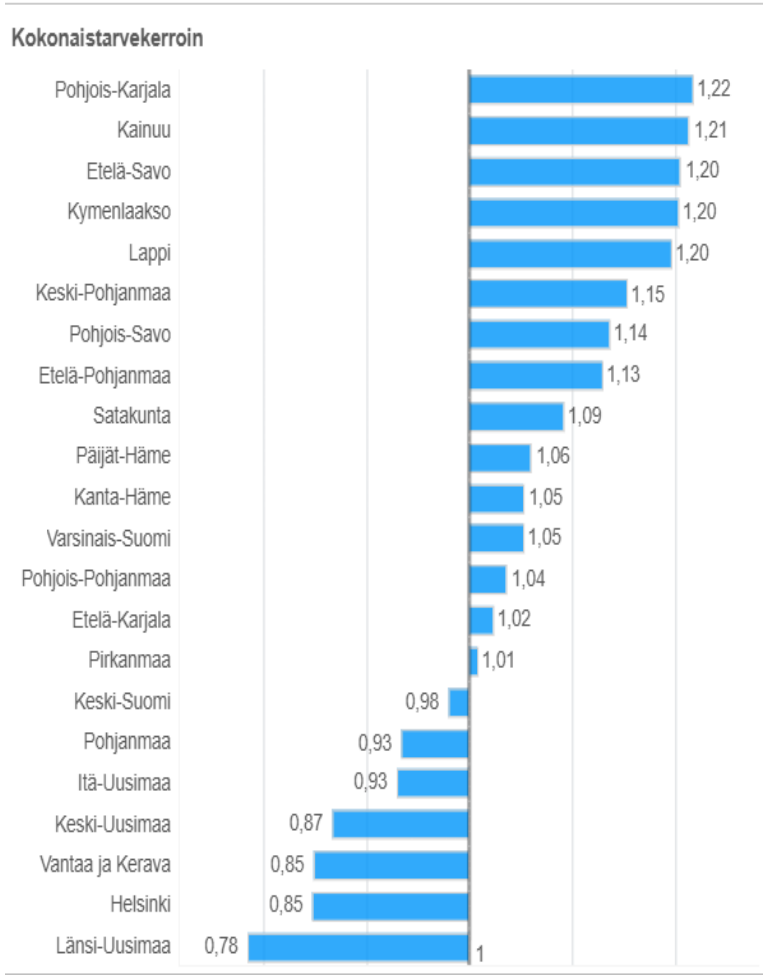

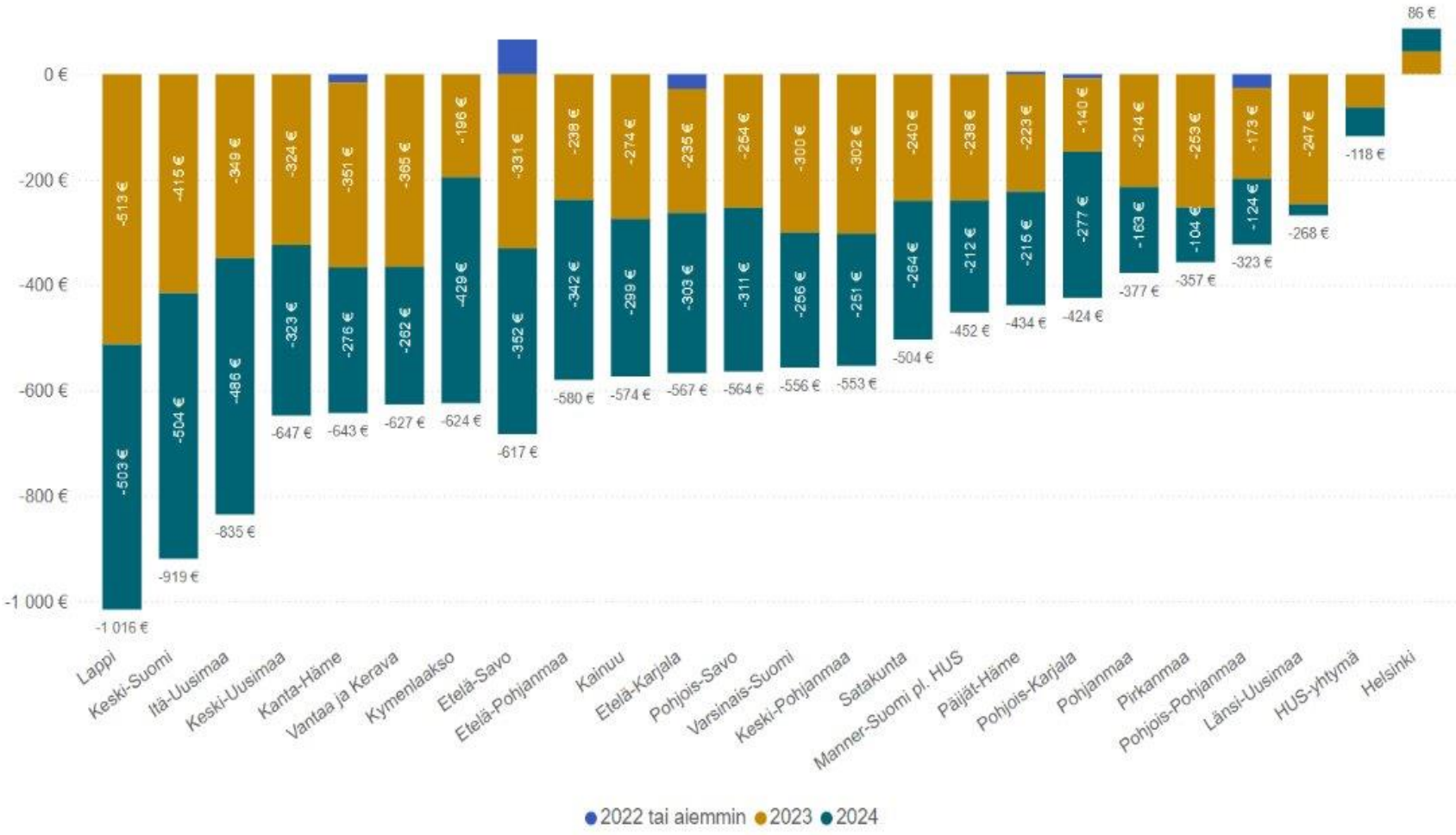

Tietopohjan tarve korostuu

- Ohjauksessa on käytettävissä useita erityyppisiä mekanismeja: *valtakunnalliset tavoitteet, hyvinvointialueneuvottelukunta, hyvinvointialueneuvottelut, YTA-neuvottelut, investointien ohjaus ja lainanottovaltuudet, ennakollinen talouden ohjaus, arviointimenettely, lisärahoitus*
- Talouteen ja toimintaan kohdistuu merkittäviä muutoshaasteita samalla kun niiden kehitys on talouden osalta eriytynyt, tulee korostamaan tilannekuvan seurannan merkitystä.
- Taustalla on syytä myös ottaa huomioon oikeuskanslerin 23.4.2025 päätös, koskien hyvinvointialueen talousnormiston ja järjestämisvastuuta määrittävän lainsäädännön välistä ristiriitaa
- Eri ohjausmekanismeissa tarvitaan ja käytetään eri tietoja, mutta yhteistä käyttötapauksille on se, että alueiden toimintaa koskevan arvioinnin tulee tapahtua yhteisesti sovituille mittareilla, siten että alueet ovat samalla viivalla
- Mikä on riittävää suoriutumista lakisääteisistä palveluista?, miltä osin suoriutuminen ei ole riittävää?, mistä tämä johtuu?, onko toiminnan tuloksellisuus ja laatu riittävää?. Nämä asiat tulee kyetä määrittämään ennen kuin perusteltua vastausta kysymykseen voi antaa

Palvelujen saatavuuden seuranta ja tiedonkeruu

- Saatavuus-tiedot perustuvat THL:n säännöllisiin tiedonkeruisiin, joista tuotetaan tietokanta- ja tilastoraportteja THL:n verkkosivuilla.
- Tiedot on saatavissa perusterveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon osalta kuukausittain päivittyvistä tietokantaraporteista.
- Sosiaalihuollon saatavuustietojen kokonaisuudessa raportoidaan lastensuojelun ja toimeentulohakemusten käsittelyaikoja. Tietojen keruu toteutetaan kaksi kertaa vuodessa. Tiedot raportoidaan julkisessa verkossa tietokanta- ja tilastoraporteilla.
- Saatavuus-tietojen osalta tunnistetut puutteet koskevat muita kuin edellä mainittuja sosiaalihuollon palveluja.

Palvelujen kustannusten seuranta ja tiedonkeruu

- Kustannustietojen tiedonkeruu toteutetaan valtiokonttorin toimesta ja tiedot siirretään myös THL:lle viranomaisrajapinnan kautta.
- Tilinpäätöstietoja palveluluokittain toteutetaan kerran vuodessa keväällä.
- Palveluluokkakohtaista tietoa yhdistetään THL:n palveluja kuvaaviin rekisteriaineistoihin, mikä mahdollistaa esimerkiksi sote-palvelujen yksikkökustannuslaskennan.
- Tietoja raportoidaan THL:n tietokantaraporteilla ja Sotkanet –tilastopalvelussa sekä hyvinvointialueiden tilannekuva raportointipalvelussa.

Palvelujen laadun ja vaikuttavuuden seuranta sekä tiedonkeruu

- Laatu- ja vaikuttavuustietojen tiedonkeruu on tällä hetkellä suppeaa ja hajanaista.
- THL toteuttaa laatu- ja vaikuttavuustiedonkeruuta osana tilastoviranomaistoimintaa ja kansallisessa laaturekisteri-toiminnassa.
- Asiaan tartuttu Kansallisen sote-tietojohtamisen ja vaikuttavuuden kehittämisen toimeenpano-ohjelmassa. Toimeenpano-ohjelmassa kehitetään kokonaisvaltaisesti vaikuttavuustiedon keruuta, käsittelyä ja hyödyntämistä palvelujärjestelmän ohjaustarpeisiin.
- Ohjelma sisältää resursseja kansallisen laaturekisteritoiminnan vahvistamiseen, haitta- ja vaaratapahtumatietojen tietotuotannon kehittämiseen sekä asiakkaan kokemustietojen (PREM ja PROM) tietotuotannon kehittämiseen.

Tietojen hyödyntäminen hyvinvointialueiden ohjauksessa

- STM on aloittanut vuoden 2023 keväällä kehittämään uudistuneen sote-rakenteen myötä erityisesti hyvinvointialueiden seurantaan, arviointiin ja ohjaukseen raportointipalvelua.
- Ensimmäinen versio johdon työpöytä -työkalusta, Johdon strateginen tilannekuva (JST), valmistui kesäkuussa 2023.
- Ratkaisu on julkisesti saatavilla osoitteessa thl.fi/jst.
- Raportointi on tarkoitettu hyvinvointialueen jatkuvan seurannan välineeksi, joten sitä käytetään kaikissa ohjaustilanteissa (kuten lisärahoitus, HVA -neuvottelut).
- Hyvinvointialueet ovat kertoneet hyödyntävänsä tietoa oman päätöksenteon tukena esimerkiksi aluevaltuuston kokouksissa ja vertaistiedon tietolähteenä.

Arviointikehikko

Toimeksianto

Arviointikehikko tarjoaa kansalliselle ohjaukselle jatkuvan palvelun, jossa hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevaa soten toimintaa, taloutta ja tuloksellisuutta tarkastellaan yhtäaikaisesti ja kokonaisuutena kansallisesti ja hyvinvointialueittain. **Kehikko tarjoaa vastauksen siihen riittääkö yleiskatteellinen rahoitus hyvinvointialueiden lakisääteiseen järjestämistehtävään.**

Tavoitteet

Arviointikehikko palvelee valtioneuvostoa hyvinvointialueita koskevissa lakisääteisissä ohjaustilanteissa ajantasaisesti

Riittävien lakisääteisten palvelujen sisältö on kuvattu väestötasolla nykyistä tarkemmin

Arviointikehikko on toimiva kansallisen ohjauksen väline, joka tuottaa tuloksellisuuden näkökulmista mitattavaa tietoa > Kyvykkyys tuottaa johtopäätöksiä hyvinvointialueiden tilanteesta

Tehtävät

1. Täsmennetään riittävien lakisääteisten palvelujen sisältö huomioiden palveluvalikoiman periaatteet
2. Tunnistetaan kansallisen ohjauksen lakisääteiset ohjausvälineet ja kuvataan tietotarpeen käyttötapaukset
3. Määritellään arviointikehikossa käytettävät tuloksellisuuden ulottuvuudet ja mittarit tavoitetasoineen
4. Dokumentoidaan arviointikehikko raportoinnin kehittämistyötä ja hallintamalli ylläpitoa varten

Kiitos!

Sosiaali- ja terveysministeriö